

Postremo verò hoc etiam sciendum, quod crassioris succi pisces infra mediocritatem saliti recentibus sunt præferendi. Verum recens saliti, Galeno lib. 3. de aliment. facult. cap. 24. teste, jam diu salitis sunt meliores: Pisces etiam laudabiles exiguo sale conspersi atque moderatè sumpti, appetentiam, si quis eis delectetur, revocant, & roborant.

CAP. XXXI.

De Anguilla, & nonnihil etiam de Caseo.

Vocibus Anguilla prava sunt, si comedantur, Qui Physicè nō ignorant hæc testificantur, Caseus, Anguilla, nimis obsunt si comedantur, Nī tu sæpe bibas, & rebibendo bibas.

An-
guil-
la.

Anguillam vocibus nocere hoc in loco traditur, idque rationibus tum medicis, tum Philosophicis comprobatur. Limosus enim piscis est, crassique & lenti succi, obstructions facit, longiusque à memoratis paulò antè probi piscis indiciis recedit: quod Galenus etiam in libro de cibis boni & mali succi, cap. 15. in hunc modum scribens attestatur. Anguilla nunquam boni succi sunt, tametsi puro in humore versentur, nedum in eo qui urbium sordes & purgamenta in se recipit. Idem ferè & in libro de attenuante diæta, cap. 6. confirmare videtur: Anguilla, inquit, & mollium pars maxima, tametsi carnem habent mollem, quod tamen succo lento & pituitoso abundant, iis qui salubri victus ratione uti volunt, plurimum est noxia. Pari modo de mustelis quoque, quæ vulgato jam nomine lampetræ dicuntur, sentien-

tiendum est. Nam & ipsæ nihilo secius quam
anguillæ plurimum crassi succi gignunt: ta-
meti parvulæ lampetræ non perinde malæ
& periculosæ sint. Minore enim, ut sensus
ipse iudex est, crassitie & lentore participant.
Quo fit ut hi pisces, licet non ingratum ori
saporem offerant (quod salva tamen eorum
reverentia dictum velim, qui in eorum usu
diu perseverant) admodum sint periculosi.
Siquidē generatio eorum in aquis serpentum
generationi in terris respondet, non sine ve-
neni suspicione. Unde etiam M. Varroni l. 4. de
lingua latina nomen habent, quod anguibus
adsimilentur. Atque hac certē ratione capi-
ta & cauda, ac similiter interior spina, ut quæ
venenum in se contineant, nullo modo eden-
da sunt. Conveniens autem erit ob succi cra-
ssitiem ac lentorem ut in optimo vino immer-
sæ necentur, atque cum juscule deinde opti-
marum specierum, sicuti ab Apitianæ scholæ
sectatoribus solent, præparentur: ac primo
quidem duabus ebullitionibus in vino & aquâ
præbulliant, illisque rejectis tandem ad per-
fectionem coquantur. Vel gelu inde in patina
fiat, vel pastilatura, vel assatura, idque cum
salsamento competenti: in hyeme quidem
cum salsamento viridi, fortibus speciebus, &
vino: in æstate verò cum debilibus specie-
bus, omphacio & aceto. Commodius tamen
ab ejusmodi piscium esu abstinetur. Stoma-
cho enim & renibus sunt inimici, sed præci-
puum sentiunt nocumentum ex eorum ob-
soniis qui arenulas mingere consueverunt,
quoniam illæ anguillari glutino in calculos
cogi & adstringi videantur. Podagra quoque

An-
guillæ
coctio

An-
guillæ
esus
calcu-
losi
noxia

I s

labo-

laborantibus manifestè officiunt, nec ullis morbis medentur, sic ut inique natura fecisse videatur, quæ tam suavem refutandis expuendisque piscibus indiderit saporem. Medici omni ex loco, omnique tempore, & præsertim circa solstitium anguillas detestantur.

Sequitur deinde, caseum, atque anguillas plurimum nocere, si comedantur: quod sanè de iis, quæ magna mole ingeruntur, intelligendum est. Causæ quidem de caseo supra capite septimo, de anguillis verò in præsentī capite habentur.

Postremo loco hoc etiam adfertur, nempe gravitatem eorum uberiore ac frequentiore vini potu corrigi atque emendari: quod minime tamen de vino subtili ac penetrante, neque item de eo, quod in potus delativi vicem substituitur, intelligendum est. Tale namque cum cibus mali succi bibendum non est, quemadmodum 3. 1. doct. 2. cap. 8. Avicenna sic fermè scribens diligenter admodum monuit. *Neque verò cum cibus pravi succi, nec antequam illi conficiantur, neque ab eorundem concoctione vinum protinus bibendum est: quippe quod mali ethymi cibos in omnia statim corporis exteriora membra, quo fortasse citra vini adminiculum minimè penetrassent, non sine sanitatis dispendio secum trahat.* Intelligendum igitur de vino forti, non admodum penetrante, quod sæpius atque modicè commodæ ciborum permissionis gratia sumitur. Hoc enim pravitatem eorum corrigit, concoctoriam facultatem roborat, frigidosque & phlegmaticos humores concoquendo benignos reddit: quo fit ut ad casei atque anguillarum, quæ ægrè admo-

: BONA VALETUDINE. 205
admodum conficiuntur, concoctionem non
parum proficiat.

Cæterum neque illud silentio hoc loco in-
volvendum, nempe vinum non in anguilla-
rum modo, sed quorumlibet etiam piscium
esu exhibendum: quippe frigidioris humi-
diorisque temperamenti sunt omnes, adeoque
difficilius ob id ipsum conficiuntur, tardius-
que transeunt: vino igitur sapius ac modicè
sumpto, faciliè emendantur, atque *συμπε-
τρίαν* perducuntur, Hinc non temerè hacten-
us hoc usurpatum est: Ex piscibus vivos qui-
dem aqua foveri, mortuos verò vino condiri
oportere.

C A P. XXXII.

De Cibi Potusque in prandio atque
cœna permissione, sive alteratione.

Inter prandendū sit sæpè parumque bibendum.
Si sumas ovum, molle sit atque novum.
Hic duo traduntur præcepta.

Primum, de cibi potusque in prandio at-
que cœna permissione sive alteratione. Inter
prandendum namque cœnandumve invicem
modo edendum modo bibendum est, ac ne
id quidem largè & copiosè, sed sæpe potius
& parcè. Neque enim jumenta nobis in hoc
imitanda sunt, quæ tum demum bibunt cum
cibo exsaturata fuerint: sed potio subinde in-
terponenda est, quoniam cibus permissione
portionis mollior redditus per membra nutri-
tioni deservientia facilius pervehitur. Atque tri-
hic notandum, triplicem à Medicis constitui *Potus*
plex-
potum:

potum: ac primum quidem permixtivum vocari, quod unâ nimirum cum cibis ingeratur: alterum delativum, quod concoctione in ventre jam confecta, & absoluta, in hepate verò inchoata, ut cibi penetrationem adjuvet, exhibeatur: tertium verò sitis sedativum, quo in explenda siti utimur. Quæ igitur de potu hoc loco traduntur, ea de permixtivo accipienda sunt. Hic enim interponi sæpius ac permisceri cibis debet, neque ad finem prandii vel cœnæ, sive dum sitis urgeat (salvo tamen aliorum iudicio) differendus est. Imò verò crebrius etiam ab illis assumi debet, qui cibis actu vel potentia siccioribus vescuatur, quique vehementius sese atque immoderatus exercendo siccum panem vorant, non tamen copiosè, ne concoctio impediatur. Simile enim quiddam succederet, quale aquam in leberem ferventem sæpius largè & copiosè infundentibus solet: quippe caloris vis in coquendo hebetaretur.

Sedativus. Sitis autem sedativus potus circa prandii vel cœnæ finem natura congruere magis videtur: tunc enim ob calidi sicciq; cibi æstuationem vera sitis urget. Namque verisimile non est eodem ac brevi temporis momento infestari naturam esurie sitique simul, eo quod hæc irriteretur à calore, illa stimuletur à frigore interno. Estque hic potus augendus, vel minuendus, prout ipsa sitis expostulat.

Delativus. Atque delativus prima coctione jam peracta, atque etiam paulò antè quam aliud quippiam edatur, propinandus est: præsertim cum prius ingestus cibus consistentia fuerit

fuerit crassior : neque differendus est , dum sitis oboariatur. Ventriculū enim ad reliquum suscipiendum cibum reddit expeditiorem , ac eorum etiam, quæ in ventriculo continentur, distributionem ad hepar plurimum iuvat. Non tamen immoderatus eo abutendum est , ut maturè concoqui possit. Siquidem inconcoctus ad hepar non transit. Quod verum utique erit, si in delativi locum non substituitur aqua. In illa enim necesse non est, ut concoctio expectetur, priusquam ad hepar transmeet. Rationabiliter verò in potu delativo, ceu etiam in permixtivo non aqua, sed vinum propinari debet, aut aliud quidpiam, quod vino sit ἀνάλογον, veluti cerevisia, μελίκρατον, aut ex cerasis vel malis, aut simili quopiam fructus genere confectæ poriones : quibus tamen omnibus vinum est præferendum. Facilem enim efficit alimenti in omnia membra distributionem : unde non ineptè, ἔχμα τὴν πρᾶξιν ab Hippoc. nuncupatur, ut copiosè admodum supra cap. 15. & 27. ostendimus.

Sed quia de commoda cibi potusque permixtione satis jam diximus , illud minime omittendum est. quod nonnullis ut rectum placere video, nempe ut juxta crassiorem, sicciorem & frigidiorē cibum de utroque potu tam delativo, quam permixtivo largius assumamus : & ut rursus circa calidiorē, subtiliorē atque humidiorē, parcius. Et iterum ut vinū subtile valensque cum cibo natura crasso, duro ac frigido bibamus : & è diverso calidioribus concoctionique magis parentibus cibis vinum debilius adjungamus. Quæ ratio si stabit, valentiorē vino juxta carnem
ut-

utemur bubulam, quam pullorum gallina-
ceorum: itemque juxta pisces, quam carnes
animalium terrestrium.

*Secundum præceptum de ovis erat, nempe
ut recentia ac mollia ingeramus: cujus ra-
tio reddita est supra, cap. 8.*

CAP. XXXIII.

De Pisis.

Pisum laudandum nunc sumpsimus, ac re-
probandum.

Est inflativum cum pellibus, atque nocivum.

Pellibus ablatis, sunt bona pisa satis.

Pisa. Inquisitione dignum videtur, quod de Pi-
sis hoc loco traditur, nempe ipsa laudem me-
reri quandoque, nonnunquam verò & vitu-
perium. Ubi scire ante omnia convenit, pisa
duas habere facultates, adstrictoriam nimi-
rum & purgatoriam: quarum hæc certè in
ipsorum velut carne est, illa verò in cortici-
bus. Laudantur igitur quæ adempto cortice
manduntur: culpantur quæ non decortica-
ta ingeruntur. Priore enim modo sumpta,
ut in dictis universalibus Isaacus id ipsum
confirmit, ventrem subducunt: altero verò
magis condensant & adstringunt, plurimum-
que statulenti spiritus pariunt, ita ut pugna
quædam ac tormina in intestinis excitentur,
purgatoria quidem facultate succum excerne-
re volente, adstrictoria verò retinente: hinc
que intus affigitur natura, ab utroque horum
divexata. Porro si pisa cortice, spoliata man-
dantur, tunc purgatoriæ actioni maximè con-
ferunt. Quod de pisis hic dicitur, idem de
omni-

omnibus ferme leguminibus, puta fabis, lentibus, phaseolis, & si quæ sunt similia, præcipuè tamen corticem habentibus crassiore, ut de fabis & ciceribus nigris, intelligendum est. Hac namque ratione legumina omnia, quemadmodum lib. 4. de vict. rat. in morbis acutis, aphor. 93. Hippocrates attestatur, flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia. Cortex præterea in omnibus pejorem generat succum, quam quæ ipsorum velut caro est. In pisorum genere reperiuntur quædam alba & rotunda, cortice tenui, levi ac fragili, quæ tamen si una cum corticibus innoxie mandi queant, præstat tamen ut decorticentur. Legumina viridia adhuc, & nondum exactè matura valdè tenuem habent corticem, ac minus ipsis discrimen inest, quo ad corticem saltem & carnem attinet, faciliusque concoquantur: quare ea nonnulli sanis corporibus, quam matura atque exsiccata magis convenire arbitrati sunt: quod tamen à veritate alienum videtur. Nam ea admodum esse excrementitiæ substantiæ & corruptioni magis obnoxie constat: quo fit ut à sanis non usquequaque citra noxam fumi queant. Hoc tamen negari non potest, quod matura & exsiccata cum ab extimis corticibus purgata fuerint, ad victus salubris rationem, quam recentia non decorticata accommodatiora sint: & è diverso viridia, quam exsiccata cortice non spoliata. Porro cùm omnium leguminum substantia inflet, concoctioni renitatur, crassique & pravi succi alimentum in corpus diffundat: meritò à victus salubris ratione excluditur. Brodium ta-

men

men sive jusculum eorum, eò quod statum cum omni & alimenti & concoctionis pravi-
tate deponat, ventrem subducatur, urinam
cicet, venarum atque viscerum obstructions
amoliatur, adeoque ad vasorum etiam, quæ
colatoria vulgo vocantur, nempe hepatis, re-
num & vesicæ emundationem sit efficacissi-
mum, non parum commoditatis in victus sa-
lubris ratione habere dignoscitur. Cujus pro-
inde usum jejuniorum tempore, quando cras-
sis atque obstruentibus utimur cibis, frequen-
torem esse convenit. Multiplex porro ac va-
rius hominibus leguminum usus esse solet.
Nonnulli enim cum falsis carnibus esitant:
quem modum Galenus libro 1. capite 25. de
aliment. facultate non probat. Nam hæ quo-
que sanguinem crassorem & melancholicum
magis generant. Quapropter non est his co-
piosius urendum, & maximè si cui corpus sit
aut melancholicum, aut crasso vel pravo suc-
co abundet. Pessimè autem coci divitibus le-
gumina sapa apparant: quandoquidem legu-
mina haudquaquam incrassantium mistionem
postulant, sed humidiorum potius, & quæ
ipsorum crassitiem incidunt. Quibus verò sa-
pa commiscetur, jecoris obstructions solent
gignere, viscerisque hujus ac lienis inflam-
mationes inaugment, nisi melle addito meliora
fiant. Perspicuum autem est, quod & scir-
rhosos visceris utriusque affectus sapa ex-
acerbat: Ut autem legumina esui accom-
modatiora fiant, magis nutrant, & crassum
Piso- pravumque succum amittant, in hunc fere
rum modum coquenda veniunt: Sub noctem in
coctio. aquam ferventem infundantur, ac primo qui-
dem

BONA VALETUDINE. 211

dem manibus diutulè confricentur, ut à cortice separentur, deinde per totam noctem in eadem macerentur, sequenti verò die duabus vel tribus ebullitionibus in eodem liquore, dum tertia quartave aquæ portio absumatur, percoquantur. Aquam autem adhibere oportet levissimam, ceu pluvialem. Nam & hac citius coquentur & molliora evadent, & concoctioni minus facessent negotii. Jus decocti colo tandem transfundendum, & ad usum reservandum. De quo ubi & quantum cuique libuerit, accipiendum, cùmque cinnamomo denuo & crocò temperandum ad lentum ignem. Hoc enim pacto terream naturam magna ex parte deponet. Nonnulli duas partes zinziberis, unam piperis, aliquantum etiam cymini adjiciunt, quo facilius secedat: ad extremum aliquid aceti vine, & butyri admiscant, atque unica iterum ebullitione coquunt, spumam interea diligenter auferentes. Quod quidem in principio refectionis potissimum sumendum. Illud postremo minimè prætereundum, quod brodium sive jusculum cicerum & pisorum alborum multo sit præstantius, & humanæ naturæ accommodatius, quemadmodum & tota eorum substantia.

C A P. XXXIV.

De lacte tabidorum.

LAc φεικτοῦς sanū caprinū * postq̃, cameli, * al.
 Ac nutritivum plus omnibus est asininum. pise
 Plus nutritivum vaccinum sic & ovinum: canse-
 Adsit si febris caput & doleat, fugiendum est. linū.
 Hic

Lac-
tis
ele-
ctio.

Hic præcepta quædam traduntur de electio-
re lactis genere, quatenus videlicet *φθισικῆς*,
hoc est, tabidis, emaciatīs, hecticā febre la-
borantibus, & quomodocunque consumptis
sit conducturum. Cibi enim his ipsis, quod
calorem nativum imbecillum obtineant, con-
coctu faciles conveniunt: boni item ac multi
alimenti, ut corpus emaciatum instaurent:
sed liquidi & tenues, ut vias, ob siccitatem
contractas facilius subeant & penetrent: ob
febrem quoque refrigerent nonnihil, & ob
ulceris saniem detergant, & ob solutionem
continui, glutinent. Quas dotes omnes habet
lac: facile enim coquitur, ac inter omnia,
quæ alimenti gratia sumimus, lac butyro &
caseo multum nutrit: optimum optimi est
succī, sero casei & butyri liquidum & subfri-
gidum est, ut lib. 8. cap. 20. & lib. 10. cap. 7.
de simpl. medic. facult. terget sapore dulci
butyroscæ substantiæ & acrimonia seri glutinat
caseo & eodem ac butyro est emplasticum.
Quapropter nonnulli, Galeno in libro de cibis
boni & mali succi, capite 9. teste, pulmonis
ulceribus affectus porione tantum lactis cu-
rari putant, antea scilicet quam ea ipsa ul-
cera amplientur, callosaque fiant.

Lac
capri-
num.

Ac *Primum* quidem præceptum est de la-
cte caprino, quod utile esse phthificis, Avi-
cenna libro 2. Can cap. 442. & 114. tract. 3.
cap. 6. confirmat. Neque id sanè injuriā: si-
quidem inter cætera lactis genera moderatè
se habet, cum non admodum pingue crassum-
que sit: ob id medium quoque esse censetur,
quod in corporibus nostris præstat.

Secundum, de camelino, quod illo tenuius
est.

est, serosique humoris magis particeps: quo fit ut minus tum nutriat, tum emaciat conserat, Hydropicis tamen, & quibus hepar malè affectum est, non parum commoditatis adfert, præsertim si fuerit cameli nuperrime enixæ. Eo namque hepar si quid Avicennæ credimus, reficitur atque instauratur.

Tertium, de asinino: Asinæ namque inter cætera brutorum genera lac præbent ad propositos affectus accommodatissimum: quippe cum tenuissimum sit, & minime coaguletur, & quoquo versus ocysimè in corpus digeratur, quemadmodum elegantissimè libro 7, method, medendi cap. 6. à Galeno scribitur: Quod Avicenna quoque 14. Tract. 3. cap. 6. confirmat: Non est inquiens, lac post muliebre, quod hefticis æquè conserat, ac asininum. Hefticam enim, siquidem curabilis fuerit, ad plenam curat. Sed præ cæteris lac muliebre, tanquam naturæ ejusdem, & humano corpori familiarissimum, ab aliis Medicis, præcipueque ab Herodoto & Euriphonte ad rabidos affectus celebratur. Quoniam enim cæteris est subtilius frigidius & humidius, citius concoquitur, velocius penetrat, & melius nutrit. Sumendum autem quoduis horum manè jejunis, horis tribus aut quatuor ante cibum, uncias quatuor primum: & has si rectè confecerit, die sequenti quinque, sex uncias, & sic diebus consequentibus auctum: si bene concoquat, usque ad libram unam. Quatenus enim vires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibus adiiciemus. Sumat autem patiens ex mamilla, aut minimum diu extra propria conceptacula moratum (illic enim & sanguis

2. Cæ
non.

capit.

442.

14.

3. tra-

fat.

7, 4. ca-

pit. 15

Ale-

xand.

Trall.

l. 12.

c. 4.

Lac

mu-

liebre.

sanguis & semen promptissimè corrumpitur) per se, aut cum paucò melle vel saccharo & sale, ne in ventriculo acescat. A lacte hausto non dormiat, ne corrumpatur, nec corpus exerceat motu ac frictione, ne crudum lac in corpus trahatur.

Caterum silentio prætereundum hoc loco non est, quod non semper lac muliebre aut asinum phthisicis proffit: imò verò lac acidum, sive ebutyratum ab ipsis in certis quibusdam casibus convenientius adsumitur. Et primo quidem, quando cum phthisi fluxus ventris simul infestat. Deinde cum metus est, ne in ventriculo coaguletur, vel ardor adest vehementis febris, aut ventriculus suapte natura biliosus existit, ut in quo lac nullo negotio in bilem transeat. Quinetiam quando phthisi febris conjungitur putrida, & multæ in inferioribus partibus sunt obstructions. Lac enim acidum cohibet, & adstringit alvum, neque facillè in bilem convertitur: quippe cui butyrum, quo promptè accendi poterat, ademptum sit: eadem ratione nec in putrida facillè putrescit. Præterea cum immundus ac sordidus est ventriculus: in ejusmodi enim ventriculo lac promptissimè corrumpitur. Postremo verò cum phthisicus lac integrum & dulce abominatur, ab acido autem sive ebutyrato non omnino abhorret. Sed de his omnibus copiosè admodum Hieronymus Cardanus libro secundo, Contradicentium, Tractatu quarto, Contradic. 1. Conciliator differentia 194.

Lac
vacci-
num.

Quartum, de Lacte vaccino: quod ut inter cætera lactis genera crassius ac pinguius inve-

BONA VALETUDINE. 215

invenitur, ita alere etiam magis putandum est. Atque hinc sanè Rhazes libro tertio, capite decimo quinto, ad Almanfo. sic ferme de eo scriptum reliquit: *Lac vaccinum quovmlibet aliorum animalium lacte crassius judicatur, atque ob id corporis molem & obesitatem adipisci volentibus accommodatissimum habetur.* His amplius Avicenna libr. 2. Can. cap. 442. hoc quoque addendum putavit: Nempe lac cujuslibet animalis, cujus foetus eandem in utero moram cum homine ducat, id est, per novem menses humano lacti esse maximè conforme: illud verò quod sit animalis, cujus imprægnatio quam mulieris diuturnior sit, esse deterius, quo sit ut cum vacca novem mensibus vitulum ferat, lac ejus humano maximè conforme, atque ob id optimum quoque habeatur.

Quintum, de lacte ovino: hoc, quod ad consistentiam quidem & nutrimentum attinet, ad vaccinum quodammodo accedit.

Sextum, de lacte vitando in febris putridis, & dolore capitis: cujus rei causæ adsignatæ sunt supra, cap. 7.

C A P. XXXV.

De Butyro.

Lenit, & humectat, solvit sine febre Butyrum.

Buty-

Tres Butyri proprietates hic referuntur.

vi pro-

Primo, cum doloris sedatione lenit & maturat: Siquidem temperatè calidum est, & naturâ pingue atque oleosum, facultatisque con-

tates

coquen-

coquentis, paulum habens etiam digerendi potentia, in mediis nimirum corporibus secundum duritiem & molliem: Bubonas igitur & parotidas juvat, gingivas extenuat, & præsertim in infantibus dentientibus, item humores in pectore ac pulmone fixos linctu concoquit.

Secundò humectat, ex meliore namque lactis essentia constat. Quemadmodum ergo lacti, unde sejunctum est, humectandi vis inest, ita & butyro inesse oportet.

Tertiò vero solvit, largius enim sumptum, cum ob suæ substantiæ lubricitatem, tum ob communem omnium ciborum humidorum rationem, qui scilicet citra adstrictionem sunt humidi, faciliè per ventrem subit. Sed febricitantibus & calidioribus naturis non æquè ut aliis convenit: ipsis enim in flavam bilem convertitur.

Illud porrò nosse hoc loco utile est, quod butyrum ob superabundantem & humiditatem, & pinguitudinem in alimentis, usu præsertim immoderatiore, expetendum non est. Ventriculus enim resupinat ac subvertit, & ad vomitum incitat. Neque verò ultimo post alios cibos loco ingerere convenit, quippe cum humidum sit ac lubricum, facilièque subduci queat, in superficie natans corrumpitur, atque ob hoc ipsum ante alios cibos sumendum est. Ita enim citius subducitur, & aliis cibis viam munit. Quocunque oleo magis, tum nutrit, tum cibos condit: quo fit ut obsoniis additum olei atque adipis vicem merito penset. Unicè tamen hoc semper cavendum ne usus ejus sit immoderatus, nè in ventri-

ventriculo accendatur. Pinguia enim inflama-
mata, quemadmodum in majori praxi tract. 6.
cap. 15. rubr. 4. Joannes Michael Savonarola
scriptum reliquit, in melancholiam adustam
transeunt, ex qua lepra deinceps generatur.
Quo fit, inquit ille, *ut ob nimium Butyri usum*
multi leprosi in Germania reperiantur. Recens
etiam butyrum contra bestias, quæ virus eja-
culantur, venenæque & foris illitum, & per
os assumptum efficax est: ab abspside enim
percutiss utilisimè imponitur, & in pestilenti
aëris constitutione quotidie cum puri panis
tribus aut quatuor bolis manè à jejunis de-
voratum, mirificè ad sanos ab infectione præ-
servandos confert. Plura de butyro Diosco-
rides lib. 2. cap. 62. Galenus lib. 10. cap. 10.
de simplic. medicam. facult. Paulus Ægineta
lib. 7. Simeon Sethi in Syntag. & Avenzoar.
Tract. 1. cap. 4. lib. 3. Theysir.

C A P. XXXVI.

De Sero.

Inciditque, lavat, penetrat, mandat quoque
Serum.

Hic agitur de facultatibus Seri, quod lactis
aquosa est substantia. Hoc (ut libro secun-
do distinct. 1. capite 9. de medic. simpl. pur-
gan. Mesues inquit) excalescit atque siccatur
ordine primo completo, & usque ad secun-
dum. Quinetiam attenuatur, abluatur, abstergitur,
& nitrosa, qua refertum est facultate, alvum
absque aliqua mordacitate leviter subducit.
Bilem, tum flavam, tum atram ab exustis hu-
mori-

moribus genitam dejicit: quo fit ut mirificè conferat maniacis & melancholicis. Præstat item ad viscerum infarctus, & morbis inde provenientius opitulatur: nimirum aqua intercute laborantibus, felle suffusis & lienosis. Datur utiliter febrientibus ex bile, & viscerū ac vasorum obstructionibus. Competit etiamnum vitiliis in cute à bile, & perustis humoribus emergentibus. Quare lichenibus, vitiliginibus, aphcis, psoris, leprisque admodum convenit. Comitalibus quoque atque iis, qui ob parentis vini largiorem potum malè habent, auxilium præstat. Plura Dioscorides lib. 2. cap. 60. Galenus lib. 10. de simpl. med. facult. cap. 8. Rhazes lib. 3. ad Almanf. c. 15. & Avicenna 2. Can. cap. 442.

CAP. XXXVII.

De Caseo.

Caseus est gelidus, stipans, crassus quoque durus.

Caseus & panis sunt optima fercula sanis.

Si non sunt sani, tunc hunc ne jungito panis.

Duo hoc loco peraguntur. Primo quatuor referuntur facultates Casei. Quarum prima est, ipsum esse gelidum, id est, temperatura frigidum: quod intelligi debet de recente ac molli, qui frigidus & humidus, & non de vetere, qui calidus & siccus est. Atque hujus sanè rei gravissimum habemus testem Paulum Æginetam, qui libro 7. sic ait: *Caseus recens compactus & mollis repulsoriam vim habet, leniter perfrigerans.* Quinetiam de eo intelligi potest, qui conficitur ex sola lactis coagulatione

tione absque ulla alterius rei commistione. Reperitur enim qui ob aromaton quorundam ac odoratarum herbarum admistionem acrior & calidior evaserit, & ob id linguam vellit, atque ventriculum excalescit. Talis autem colore potissimum viridis existit, qui si majore paulo mole ingeratur, corpus vehementer exurit. Secunda est, caseum stipare, hoc est, adstringere ac cohibere alvum, quod maximè solet præstare vetus, cui multum coaguli, admistum est. Tertia est, ipsum esse crassum, quod est crassos generare humores idque nullo excepto. Omnis enim caseus fit ex crassiore & terrestri magis cujuslibet lactis substantia, admisto coagulo, & expresso inde sero. Quarta est, Caseum esse durum, id est, ægrè & concoqui, & alvo discedere: nimirum propter succum crassiorem.

Secundo deinde loco hoc etiam adseritur: nempe caseum parua mole cum pane sumptum optimum sanis hominibus esse cibum, quippe qui panis admistione concoctu reddatur facilius: cum alioqui per se sumptus admodum ob concoctionis tarditatem offendat. Egrotantibus vero, propterea quod neque ad concoctionem, ut dictum est, neque ad movendam urinam, neque ad cierendum alvum, neque ad succi denique probitatem quicquam boni confert, omnino fugiendus est. Plura de hoc supra cap. 7. & 9.

Caseus de se ipso.

Ignari Medici me dicunt esse nocivum,
Et tamen ignorant, cur nocuissent a feram.
Expertis reor esse rarum, quia commoditate

K

Langu-

*Languenti stomacho caseus addit opem.
Caseus ante cibum confert, si defluat alvus;
Si constipetur, terminet ille dapes.*

Qui physicen non ignorant, hæc testificantur.

In prioribus duobus versibus *negotio* melius est. Fingitur enim caseus se ipsum adversus malignos vicinos, aut vituperatores defendere: Ignari, inquiens, Medici, dicunt me nocivum esse: quum ipsi tamen ignorent causam, cur humanæ naturæ nocere dicar. Allusum autem videtur ad illud, quod ab Hippocrate in libro de veteri medicina scriptum est in hunc modum: Atqui, inquit, mihi necessarium esse videtur, ut omnis Medicus de naturâ sciat, & omni studio annitatur ut cognoscat (si modo aliquid eorum, quæ fieri debent, rectè præstare velit) quidnam sit homo ad ea, quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuique ab unoquoque contingat & accidat. Nec simpliciter tantum sic existimet oportet, quod malum edulium est caseus, quia dolorem asferat repleto ex ipso, sed etiam sciat, quem dolorem asferat, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodus existat. Quandoquidem & multa alia esculenta ac poculenta, quæ naturâ mala sunt, hominem tamen non eodem modo afficiunt. Exempli causa: Vinum meracum, si multum bibatur, hominem aliquo modo debilem reddit: & omnes qui viderint, hoc facientur, & cognoscunt hanc esse vini vim, & vinum causam esse, quinetiam in quas hominis partes maximè agat novimus. Talem proinde veritatem in aliis quoque apparere volo. Ergo caseum (quandoquidem hunc in exemplum assumpsi) non omnes homines lædit: sed sunt, qui ex ipso repleti

pletine tantillum quidem offendantur, imò gracilibus mirabiliter etiam conferre perhibetur. Sunt autem alii, qui eo sumpto difficulter à noxa liberantur. Horum igitur naturæ differunt. Differunt autem secundum hoc, quoniam id, quod in corpore caseo est contrarium, à caseo excitatur & commovetur in iis, quibus ejusmodi humor cultus existit: & quanto potentior hic est, tanto pejus illos habere rationi consentaneum est. Quod si toti humanæ naturæ inimicus esset, omnes utique lederet. Eam ergo differentiam si quis novisset, non incurreret profecto, neque pateretur ista. Hactenus Hippocrates.

Secundo deinde loco duæ recensentur utilitates ab ingesto caseo. Quarum prima quidem est, ipsum debilitatem abscindere stomachi: ubi sciendum tamen, quod non quilibet statim caseus cuius subveniat stomacho (casei siquidem in certis quibusdam casibus omnes ex æquo nocent, stomacho nimirum raræ texturæ, ac illi quoque qui ex longa ægritudine adhuc debilis se colligit) sed recens, mollis, ac pauci lentoris particeps, quemadmodum libro 5. ad Almam. capite 15. Rhazes testatur: calido atque sicco stomacho apprimè confert: exustionem enim, caliditatem & siccitatem ejus, frigiditatis, ac humiditatis ratione, reprimat & emendat. Contra verò eidem verus admodum & acris, cuique multum coaguli injectum est manifestè officit. Stomacho autem cujus pelliculis multa infarta sunt phlegmata, plurimum confert caseus qui inveteravit, & ob id quam prior acrior atque ardentior evasit: phlegmata enim acrimonia sua incidit, abstergit.

K 2

& in-

222 DE CONSERVANDA

& infra subducit. Rursus verò recens ac molli, huic maximè nocet. Secunda est, caseum priori loco exhibendum iis, quibus venter majorem in modum solvitur: posteriori verò, quibus idem ob imbecillitatē non responderet. In universum namque adstringentia, si prius ante alium cibum aut edantur, aut bibantur, alvum comprimunt. Quibus autem ob imbecillitatem venter non responderet, ii molliendi virtute prædita, nempe olera, aut pisces, aut id genus aliquid præsumunt: deinde adstringentia (quorum in numero caseus etiam reponitur) quæ dum ipsum firmant ac roborant, deorsum in ventriculi fundum, ubi concoctionis officina est, propellunt, atque excretionem tandem incitant: id quod ex veræ medicinæ peritis neminem latere arbitror. Vide Galenum libr. 2. de aliment. facult. cap. 22. ubi rationem tradit, cur Rhetori cuidam adstringentibus post alios cibos laxantes sumptis venter fuerit solutus. Hujusce rei meminit etiam Paulus libr. 1. c. 181. De acido caseo ita scribit Ætius libr. 2. c. 101. *Recens caseus qui ex acido lacte fit, & ob id ὀξύζαλακτιν & appellatur, omnium optimus censendus est. Nam & in cibo jucundissimus est, & stomacho innoxius præ omnibus aliis caseis existit, minus ægrè concoquitur, & minus ægrè transit, neque vero valdè crassi succi est, quo crimine in communi omnes casei sunt infames.* His addit Rhazes, acidum caseum exigua mole ultimo post alios cibos loco ingestum roborare os ventriculi, atque auferre etiam ἀνοηξίαν ac nauseam, quæ ex dulcibus & pinguibus cibis proveniant.

CAP.

CAP. XXXVIII.

De modo edendi & bibendi.

*Inter prandendum sit sæpè parumque bibendum,
 Ut minus ægrotes, non inter fercula potes.*

Præcipitur inprimis hoc loco, ut inter prandendum cœnandumve invicem modo edatur, modo bibatur; id est, inter edendum sapius quidem, sed parum bibatur: neque potus quemadmodum supra quoque capit. 32. dictum est, eousque differatur, dum venter cibo expletus videatur. Deinde verò ut eo tempore, quod inter prandium ac cœnam intercedit, potus, quoad ejus fieri potest, eviteatur: & maximè si ingestus cibus in ventriculo nondum concoctus fuerit, nisi magna cogente necessitate. Interrumpitur enim & impeditur primo sumpti cibi concoctio, ita ut eum inconcoctum è ventriculo descendere contingat, appetentia cibi in cœna sumendi dejicitur, corpus gravatur, & ad dispositionem, in qua homo neque sanus, neque æger dici queat, sive qualis ea est, quæ febrim præcedere solet, adducitur.

Ut vites pœnam, de potibus incipe cœnam.

Cœnam à potu inchoandam esse hic adseritur. Sunt qui hunc in modum exponant: Si vis vitare pœnam, id est, infirmitatem, in principio cœnæ bibas prius quam comedas. Sed inepta prorsus ac invalida est hæc expositio. Secundum Medicos enim cœnam à cibo quam potu auspicari conducibilius est. Neque Angli ipsi quibus præsens liber dicatus est, ejusmodi morem aut consuetudinem ser-

K 3

vant.

vant. Quâcunque enim dici horâ bibere voluerint, bolum ferè sive frustulum panis præsumunt. Quare quod dicitur, sic intelligendum potius videtur, incipe cœnam à potu, id est, à cibo liquido & concoctu facili. Et hoc est, quod ait Hippocrates in aphorismis lib. 2. aphor. 11. *Facilius est impleri potu, quam cibo.* Atque ejus quidem rei hæc assignari potest ratio. Quia si cibus liquidus & concoctu facilis postremo sumeretur loco, concoctionem ejus multo citius, quam crassi aut duri, qui prius ingestus fuerit, perfici contingeret. Somnus enim qui cœnam subsequitur, mirum in modum concoctionem adjuvat. Hancque ob causam liquidus cibus, cum ob crassum illum nondum ex toto concoctum ad exitum pervenire nequeat, nimis aduretur: aut certè, si exierit, crassum illum, sed incoctum adhuc secum traheret, periculumque ita ei qui comederit, non vulgare compararet. De recto ciborum ordine nonnihil etiam supra capit. 6. diximus. Porro de quæstione hac, Utrum à potu cœna inchoanda sit, lege Conciliatorem differentia 1. 9.

* al.
Nuces.
ces.

Post pisces * nux sit, post carnes caseus adsit.
Unica nux prodest, nocet altera, tertia mors est.

Singula post ora, pocula sume nova.

Nuces
post
pisces.

Tria hoc loco peraguntur. Primus namque versus duo præcepta complectitur. Quorum primum quidem est, ut post esum piscium nuces in casei locum substituantur. Id quod tribus fermè modis probari solet. Ac primò quidem propterea quod nuces colle-

ctio-

tionem phlegmatis (quod ex frequente piscium esu generatur) caliditate ac siccitate sua discutiant & dispergant. Atque hinc sanè est, quod in vere, quando nimirū quadragenario jejunio corpora macerantur, summo statim post alios cibos loco nuces exhibeantur. Deinde etiam quod pisces frigidioris ferè humidiorisque sint temperaturæ, adeoque difficilior ob id ipsum concoquantur, tardius subducantur, & promptissimè in ventriculo corrumpantur ac putrescant: Nuces verò cùm evidentè excalesciant atque desiccant, eorum concoctionem adjuvent, pravitatem corrigant, & ad mediocre temperamentum perducant. Tertiò verò ob eam quoque causam, quod pisces interdum veneni nonnihil in se contineant: nuces autè, ut copiosè admodum ostendimus supra, c. 13. venenis adversentur.

Secundum, ut post carniū esum non nuces, sed caseus exhibeatur. Caseus enim præstat, ut cibus ad fundum ventriculi, ubi concoctionis opus potissimum viger, promptius descendat. Quod de eo sanè caseo maximè intelligendum est, qui medium locum inter recentem ac veterem sortitus sit.

In secundo deinde versu de triplici agitur nuce: quarum una quidem prodesse, altera nocere, tertia verò mortem inferre dicitur. Per primam autem eam nonnulli intelligunt, quæ ob odoris præstantiam Moschata vulgò appellatur. Hæc siccatur & excalescit ordine secundo completo, adstringit, oris suavitatem commendat, & fœrentis animæ virtus commansa abolet, lentigines in facie emendat, visum acuit, ventriculum & jecur

K 4

robo-

roborat, lienem absumit, urinam ciet, fluentem alvum sistit, flatus discutit, & frigidis uteri affectibus mirificè prodest. Per alteram accipiunt vel nucem Avellanam, quæ λεπτὸ-
 κάρυον καὶ κάρυον πανικόν, Græcis appellatur, vel eam quæ in communi est usu, & κάρυον βασιλικόν Græcè, Latine vero Juglans dicitur. Harum illam quidem nocere ob id tradiderunt, quod ægrè concoquatur, cibis in ventriculo supernatet, vomitus excitet, flatus generet, & largius esitata caput tentet; hanc verò, quod pari modo concoctu difficilis, stomacho inutilis, biliosa & tussientibus inimica sit, capitique dolorem inferat. Ob hancque ipsam sanè causam, Nuces etiam dici à nocendo Grammatici autumant. Græcorum quidam κάρυα, quod κερβεα-
 εἶναι, id est, capitis gravedinem faciant, nominari tradunt. Per tertiam verò jocose nonnulli Nucem interpretantur Balistæ, quod nimirum repentinam inferat mortem. Verum alii Nucem intelligunt, Metellam: quippe quæ venenum sit νεκρωτικόν, id est, torporem inducens. Quarto enim refrigerat excessu, ita ut drachmarum duarum pondere esitata statim interimat, minore vero mensura temulentiam faciat. Et hos quidem effectus præstat etiam in canibus, quibus necandis aptissima habetur. Lege Rhaz. in lib. 3. cap. 30. ad Al. Serapionem de simplic. med. cap. 365. & Avicen. 2. Canon. cap. 508.

Porro ut grati etiam discipuli vicibus fungar: Georgii Sturtiadae medici eruditione & experientia clarissimi, meique olim in re
 medica

medica præceptoris observandissimi de tribus
 hisce nucibus opinionem huic quoque loco
 inferam. Is igitur per nucem hic aliud nihil
 quam juglandem intelligendum adferebat:
 per unicam quidem paucas numero, quæ ci-
 tra denarium consisterent: per alteram, quæ
 paulo largiore copia ingererentur: per ter-
 tiam verò quæ immoderatissimè sumerentur.

Secundum hanc igitur interpretationem
 unica nux prodesse dicenda est, vel quod nu-
 cēs lethalibus adversentur venenis: vel quod
 viridium ac recentium nuclei decorticati, &
 ante alios cibos sumpti ventrem leniter sub-
 ducant, torrefacti vero aliquantulum, atque
 à reliquo cibo commanducati ciborum in cor-
 pus distributionem adjuvent. Altera nocere,
 quod nimirum concoctu sunt difficiles, ac ca-
 put immoderatiore usu tentent. Tertia vero
 mortem inferre, quod præter jam dicta in-
 commoda *duoventes* etiam ad istum inge-
 stæ modum generent: quæ nisi præcipiti &
 compendiaro auxilio cohibeatur, mortem
 brevi inferat.

Tertio demum versiculo præcipitur, ut
 post ovi cujusque recentis, atque mollis esum
 haustulus & præcipuè vini, sumatur. Ejusque
 rei duplex ferè adsignatur ratio. Ac prior
 quidem, quod ovum recens ac molle succi
 sit optimi & concoctu facilis: parvaque mo-
 le, ut supra cap. 6. ostendimus, plurimo cor-
 pus reficiat alimento, idque vitello suo potis-
 simum: vinum autem, quum natura eo de-
 lectetur maximè, præstet ut à membris avi-
 dius attrahatur, celeriusque ita permeet. Po-
 sterior vero, quod ovum tardius descendat
 K 5 per

per gulam (quæ Græcis proprio nomine *σοφάριον*, ab *σώω* fero, & *φάρμακον*, cibus, quod cibum & potum in ventriculum transvehat, Arabibus Meri nuncupatur) vinum autem descensum ejus adjuvet.

CAP. XXXIX.

De Pyris.

Adde pyre potum, nux est medicina veneno.
Fert pyra nostra pyrus sine vino sunt pyra virus.

Si pyra sunt virus, sit maledicta pyrus.

Dū coquis antidotū pyra sunt, sed cruda venenum.

Cruda gravant stomachum, relevant sed cocta gravatum.

Post pyra da potum, post pomum vade cacatum.

Pyra. Hic docetur imprimis, ut super pyrorum esu vinum bibatur, idque tam vetus, tum odoratum: atque ejus quidem ratio reddita est supra cap. 7. Pyra enim sanguinem seroso replent succo, inflationesque, ac colicos cruciatus suscitant. Vinum ergo cū calefaciat, tenuet, flatus discutiat, & serosam redundantiam consumat, super ipsis convenientissimè bibitur. Deinde Nucem veneno medicinam esse traditur, de quo copiosè supra, cap. 13. Secundo ac tertio versu dicitur pyra absque vino commansa esse virus, hoc est, nocere humanæ naturæ, cujus ratio jam reddita est. Ne quis interim simpliciter, ut de illis quæ excessu qualitarum elementorum, quarum mixture constant, aut propria qualitate, sive forma (ut vocant) occulta venena esse noscun-

scuntur, ita de pyris quoque suspicetur. Sic enim commansa perniciem subinde vel noxam aliquam inferent, ac proinde arbor ea ferens merito detestabilis esset, adeoque ob id ipsum excindenda, atque in ignem conjicienda. Quarto versu innuitur, pyra recentia & cruda esse venenum, id est, nocere humanæ naturæ. Nam extra hoc quod sanguinem seroso atque ebulliente replent succo, inflationes & colicos cruciatus excitant, phlegmata etiam, ac scabiem generant. Cocta vero contra *ἀντι-δότην*, id est, remedium præstant, perinde atque illæ paulo antè præstare diximus, quæ cum vino manderentur. Atque hæc sanè ultimo post alios cibos loco sumenda potissimum sunt: ita namque excrementorum subductionem adjuvant. Quinto versu docetur, crudorum pyrorum esum gravem esse stomacho. Ipsum enim non à concoctionis tantum opere distrahit, sed flatibus etiam distendit. Cocta vero è contrario gravatum stomachum levant & reficiunt, inque suum pristinum vigorem restituunt. Ultimo tandem versu imprimis præcipitur, ut vinum super pyrorum esu bibatur: cuius quidem ratio jam reddita est. Deinde, ut à pomorum esu alvus subducatur: quam rem Galenus lib. 2. cap. 21. de alim. facult. sic scribens confirmat: *Poma acida cum succum crassum in ventre invenerint, ipsum incidunt, ac deorsum subducunt, ob idque dejectiones humectant. Quod si ventrem purum invenerint, ipsum magis sistunt. Porro succus dulcis cum sine acrimonia & crassitie, hoc est, solus plane fuerit, celerius, quantum in ipso est distribuitur. Quod si acrimoniam aut crassitiam habuerit, citius sub-*

ducitur. Eadem habet Oribasius lib. 4. Synopseos ad Eustathium filium cap. 69. & Avicenna 2. Cano. cap. 569. Quinetiam hæc assignari potest ratio, nempe quod poma flatum in ventriculo excitent, flatu vero per anum, deinde facile emittantur.

CAP. XL.

De Cerasis.

Cera-
forum
com-
moda.

SI cerasum comedas, tibi confert grandia dona:
Expurgat stomachum, nucleus lapide tibi iollit.
Hinc melior toto corpore sanguis inest.

Tria ex cerasorum esu commoda hoc loco recensentur: ac primum, quidem: quod stomachum expurgent: idque de illis potissimum intelligendum, quæ una cum nucleis manduntur. Ad eum namque modum (ut nonnullis placet) ingesta abstergent & emundant.

Secundum, quod nuclei eorum, cum inde expressus succus sive lac sumitur, peculiari quadam proprietate lapidem non in renibus tantum, sed in vesica quoque frangant & expellant.

Tertium verò, quod quæ ipsorum velut caro est, optimum generet sanguinem, corroboret & impinguet. Et hoc certè experientia testatur, & demonstrat ratio. Siquidem in passeribus, qui cerasis plurimum delectantur, eo ipso tempore quo hæc matura sunt, jecuscula non paulò majora quam alias reperiuntur. Unde hepar frequentiore cerasorum usu augeri ac roborari certò colligitur. Sed hic notandum, quod duplicia sint cerasa, crassa

crassa nimirum & parva: ac crassa rursus duplicia, nempe dulcia & pontica, sive acerba. Dulcia omnia & parva insalubriora sunt, facile corrumpantur, & lumbricos in corpore generant. Crassa pontica quoque duplicia inveniuntur. Quædam enim pediculo constant longiore; bacca etiamnum cæteris crassiore, gustu acerbo & admodum acido, colore perpetuo rufescente, nec unquam in atrum vergente: Italis *verle* dicuntur. Hæc tenera adeo & fragilia sunt, ut nisi sub arbore sua comedantur, facile gestatu collidantur & marcescant. Quare non nisi recentia, atque in principio tantum mensæ sumenda sunt. Abstergendi stomachi & ciendæ appetentiæ vi prædita sunt. Alia denique crassa, nigra, & maximè omnium pontica sunt, quæ in compluribus Italiæ locis *Marasche* vulgò nuncupantur, à sapore sic dicta, quod non inieundi amaroris tantillum resipiant. Ea summo post alios cibos loco edenda sunt, ita ut os ventriculi ponticitate sua claudant: quo clauso concoctio & melius & citius peragitur. Galenus faciens cerasorum omnis generis mentionem, lib. 7. simplic. medic. cap. 19. scribit in hunc modum: *Cerasus arbor fructus fert non parvis adstrictionis in omnibus particulatim plantis participes. Nam & in harum, sicut etiam malorum granatorum & malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam verò dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium, quæ nondum cocta sunt, ac natura quædam admodum sunt acerba, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in cerasis non semper.*

Ergo

Ergo quæ dulciora sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus grata stomacho sunt. Contra austera. Quæcunque verò acida sunt, ea pituosis excrementosisque stomachis sunt apta. Siquidem austeris magis desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi communem omnibus viscosis & mordacitatis expertibus medicaminibus facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accomoda est. Propriè autem, siquidem, quod quidam subscribunt, verum est, calculis vexatos adjuvat. Nam sic illi tenuium partium inesset facultas quadam. Hæc ille. Plura Dioscorides lib. 1. cap. 126. Plinius lib. 15. cap. 25. & Simeon Sethi in Syntag.

CAP. XLII.

De Prunis.

F Rigida sunt, laxant, multum prosunt tibi pruna.

Dux prunorum facultates hic referuntur. Ac prior quidem, quod corpus mediocriter refrigerent. Dulcia enim (quemadmodum libr. 2. de medicaminibus simplic. purgantibus bened. cap. 19. à Mesue scribitur) calido frigido sunt temperata, aut paulò frigidiora, humida ordine secundo: *μετρεα*, id est, dulcacida, frigida principio secundi. Omnia tamen refrigerant. Quare Lusitani, qui calidam incolunt regionem, carniū suarum cocturæ pruna plerunque immiscent, & potissimum Damascena, posterior verò quod alvum moveant. Et hoc Galenus quidem lib. 2. de aliment. facult. cap. 31. ita scribens confirmat: *Corpori, inquit, ex hoc fructu minima alia*